

GALERIJA U SAMOSTANU, NAZVANA DVORI

Irena Kraševac

Četvrt stoljeća zagrebačke Galerije Klovićevi dvori 1982.-2007.

Kada je kontroverzni sakupljač umjetnina Ante Topić Mimara odbio sa svojom zbirkom ući u za nju posebno adaptiran prostor nekadašnjeg isusovačkog samostana na Gornjem gradu, ne slažući se s izgledom obnove (arhitekti Igor Emili i Vahid Hodžić) i veličinom prostora za njegovu donaciju, i ne sluteći učinio je veliku uslugu dotada prilično uspavalom zagrebačkom galerijskom životu. Dobiven je prostor na atraktivnoj lokaciji koji je trebalo oživjeti, osmisliti, pokrenuti. Nastavši slučajno, Muzejski se prostor ubrzo potvrdio kao potreba kulturne sredine, prijeko potreban *prostor* koji je postao izložbenim poligonom, živim galerijskim organizmom i sjecištem kulturnog života šireg značenja. Otvorenje je upriličeno 15. ožujka 1982. izložbama Dürer, Gliha, Džamonja, čime je anticipirano kasnije djelovanje i profilacija: galerija otvorena za široku lepezu tema - od monografskih do kulturoloških izložaba, gostujućih i domaćih projekata, različitih pristupa i obujma. Upravo će se ta fleksibilnost i prilagodljivost pokazati kao dobrodošla prednost i biti garancijom njezina trajanja.

Povijest neke ustanove pišu i njezini čelnici,

njihove osobnosti i način rada. Muzejski je prostor djelo Ante Sorića, direktora koji je najduže bio na čelu ustanove (1982.-1996.), i, što je najvažnije, gotovo od samih početaka, kada je iz "promašene investicije" napravljeno "čudo u kulturi". Sorić je pokrenuo ambicioznu "izložbenu mašineriju", povećavao izložbene prostore formirajući komornu Galeriju Fortezza, oživjevši Kulu Lotrščak, a pred naletom potencijalnih korisnika spasio "ljubičastu staklenu zgradu" (prvobitno namijenjenu za uredske prostorije Muzeja Mimara) i pokrenuo u njoj Galeriju Gradec. Otvorio je napokon i Muzej Mimara 1987. u za to prenamijenjenu zgradu gimnazije Kršnjavijeva neponovljiva Školskog foruma, i tako doista stvorio gigant administrativno objedinjen u nazivu Muzejsko-galerijski centar. Otvorenja izložaba i brojna popratna događanja odvijala su se doslovce svakodnevno, a posjetitelji su se brojili u stotinama tisuća, što je bio presedan u hrvatskoj kulturi.¹ Već na samom početku određene su dvije glavne smjernice: organiziranje velikih kulturoloških izložaba hrvatske umjetničke baštine i ugošćavanje stranih izložaba. Muzejski prostor na Jezuitskom trgu sa svojih 3600

¹ Najveći broj posjetitelja, 450 tisuća, zabilježen je na izložbi *Drevna kineska kultura*, 1984.-1985.

četvornih metara izložbenog prostora postaje "poligonom muzeoloških kušnji i dometa",² otvorenih izložbenih opcija te, prvi put kod nas, produkcije izložaba. Tu se profiliraju nove smjernice izložbene djelatnosti koje uključuju marketing u kulturi i odnose s javnošću, što će potom postati sastavni dio svih naših muzeja i galerija. Izložbe koje slijede, a koje u prvih pet godina realiziraju kustosi Mimarine zbirke u suradnji s brojnim stranim i domaćim stručnjacima izvan ustanove, redom su nosile superlativne oznake: najveća, prva, neviđena, antologijska... Nižu se *Riznica Zagrebačke katedrale* i obljetnička retrospektiva Ivana Meštrovića (1983.), *Sto godina Strossmayerove galerije* (1984.), *Pisana riječ u Hrvatskoj* (1985.), *Zlatno doba Dubrovnika* (1987.) te izložbe svjetske umjetničke i kulturne baštine, *Drevna kineska kultura I i II* (1984. i 1987.), *Kyoto - cvijet kulture Japana* (1986.) i brojne druge. Otvorenjem Muzeja Mimara u ljeto 1987. kus-

tosi prelaze u zgradu na Rooseveltovu trgu i vraćaju se svojoj prvotnoj djelatnosti, obradi Mimarine zbirke, dok izložbene programe na Jezuitskom trgu preuzimaju uglavnom mladi i neafirmirani, netom diplomirani povjesničari umjetnosti. Dosegnuta efikasnost prethodnika bila je olakotna okolnost, te se kontinuitet uspješno nastavio izložbama *Židovi na tlu Jugoslavije* (1988.), *Gundulićev san* (1989.), *Sjaj zadarskih riznica* (1990.), *Tisuću godina hrvatskog kiparstva* (1991.), *Isusovačka baština u Hrvata* (1992.) i dr. Posljednja zajednička "megaizložba" u okviru MGC-a bila je *Sveti trag, 900 godina Zagrebačke nadbiskupije* (1994.) u prostoru Muzeja Mimara. Nakon početnih godina "udruženog rada" muzej u Donjem i galerija u Gornjem gradu nastaviti će od 1999. godine odvojenim putovima - Muzejski prostor pod nazivom Galerija Klovićevi dvori. Bezlično ime koje smo u konačnici prihvatili i koje je postalo svojevrsan *brand* zamijenjeno je pretencioznim imenom u skladu s tendencijama 90-ih u Hrvatskoj. Ustanova koja je po najbolje promovirala hrvatsku kulturnu baštinu u 80-ima, predstavljajući je na suvremen način, nosi ime doduše jako zaslužnog Schiavona, kojeg pak teško možemo povezati s lokacijom na kojoj se nalazi (nekadašnji zagrebački jezuitski samostan), a dvore ne možemo povezati baš ni s jednim ni s drugim.

Što je ta galerija u svojim počecima pokrenula, po čemu je bila drugačija i suvremenija? Izložbe su postale povodom brojnim popratnim događanjima, predavanjima i kulturnim kontaktima, a usporedo se organiziraju aukcije, promocije, likovne radionice i dr. Prvi put u

² MARGARITA SVEŠTAROV ŠIMAT, Poligon muzeoloških kušnji i dometa MGC - Muzejski prostor i Muzej Mimara 1982-1996, u: *Naš muzeum, Zbornik radova sa znanstvenog skupa "150 godina od utemeljenja hrvatskog Narodnog muzeja u Zagrebu"*, Zagreb, 1998., 345-351.

našoj sredini kao potpora realizaciji izložbenih projekata uključuju se i sponzori, kojima jača svijest o pozitivnoj promidžbi ulaganjem u kulturu. Početni entuzijizam i novi način promišljanja kulture imao je šireg odjeka potičući i druge srodne ustanove na iskorak prema suvremenom pristupu galerijskom radu. Ustanova je također vrlo često pružala logističku potporu brojnim zahtjevnim hrvatskim izložbenim projektima u svijetu, npr. izložbi hrvatske umjetnosti u Vatikanu, *Hrvatskoj renesansi u Francuskoj*, venecijanskim biennialima i brojnim drugima. Uz stručnu službu galerija je formirala i tehničku ekipu koja je u stanju realizirati i najzahtjevnije zadatke.

Ambiciozni programi često mogu postati i zamke nauštrb kvalitete, što je svakako jedna od zamjerki galeriji koja je svoje ciljeve visoko postavila. Nakon razumljive stagnacije u ratnim 90-im godinama kada su se nametali drugi prioriteti, a koje su zapamćene po osvještavanju situacije i animiranju likovnih umjetnika u projektu *Oči istine*, stara se slava nastojala zadobiti gomilanjem izložaba i izložbica često upitnih muzeoloških kriterija i kvaliteta. S povijesne distancije s nostalgijom se prisje-

ćamo prvih velikih, danas u pravom smislu antropoloških izložaba, od *Pisane riječi u Hrvatskoj* do *Zlatnog doba Dubrovnika*, koje zahvaljujući kvalitetnim katalogima traju i danas. Stručna kompetencija trebala bi postati neupitnom u ustanovi koja ima sve potencijale i prednosti da ostane vodeća u nas. Tome zasigurno pridonosi i izbor sadašnje ravnateljice, povjesničarke umjetnosti Vesne Kusin. Nakon dugog niza godina u službi servisa vanjskih suradnika i projekta, kustosi se odvažuju na samostalne projekte, od kojih ističem seriju fotografskih izložaba u Kuli Lotrščak autorice Marine Viculin i pokretanje *Međunarodnog biennala ilustracije* Koraljke Jurčec Kos. Izdašno financiranje od mjerodavnog ministarstva i Grada Zagreba potvrđuje osobit status galerije u hrvatskoj kulturi koja je dobitnica ovogaodišnje Povelje Republike Hrvatske za osobit doprinos kulturnom razvitku.

Galerija nastavlja put u novo razdoblje, a da bi u potpunosti opravdala status koji je Muzejski postor, revitaliziravši zagrebačku i hrvatsku izložbenu scenu, stekao početkom 80-ih, trebat će smoći snage za inovativnost i prilagodbu novim vremenima.